

25ste VERGADERING. — 2 JULI 1902.

Interpellatie van den heer Sassen betreffende de Nederlandsche suiker-industrie.

25^{ste} VERGADERING.

VERGADERING VAN WOENSDAG 2 JULI 1902.

(GEOPEND TE 11 UREN.)

Voortzetting van de behandeling van de interpellatie van den heer Sassen betreffende de Nederlandsche suiker-industrie. — Interpellatie van den heer van Velzen in zake de invrijheidstelling der Nederlandsche krijgsvangenen uit den Zuid-Afrikaanschen oorlog. — Comité-generaal.

Voorzitter: de heer Schimmelpenninck van der Oije.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 37 leden, te weten de heeren:

Rahusen, Sassen, van den Biesen, Nobbens Sterling, Merkelbach, van Alphen, Nijsingh, Bosch van Drakestein, Rutgers van Rozenburg, Gleichman, van Pallandt van Waardenburg en Neerijnen, van Velzen, Fennema, van Lier, Reekers, de Jong, Prinzen, Geertsema, van der Does de Willebois, Breebaart, van Asch van Wijck, Laan, Godin de Beaufort, van Basten Batenburg, van Zinnicq Bergmann, Sickenga, Dijkmeester, Vlieland Heij, van Welderen Rengers, Michiels van Kessenich, Bultman, Alberda van Ekenstein, Hovy, van Nierop, Kist en Vening Meinesz,

en de heeren Ministers van Buitenlandsche Zaken, van Financiën, van Waterstaat, Handel en Nijverheid en van Koloniën.

De notulen van het verhandelde in de vorige vergadering worden gelezen en goedgekeurd.

Aan de orde is:

I. de voortzetting van de behandeling van de INTERPELLATIE van den heer Sassen, betreffende de Nederlandsche suiker-industrie.

De beraadslaging wordt voortgezet.

De heer **Godin de Beaufort**: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan niet zeggen, dat ik met bijzondere opgewektheid aan deze discussie ga deelnemen. Het is een verschijnsel, dat mij meermalen en gisteren opnieuw heeft getroffen en dat toch wel eenigszins bevreemdend is, als men bedenkt, dat het hier een artikel betreft zoo zoet als suiker, dat de discussie over de suiker vaak een eenigszins bitteren bijmaak heeft. Intusschen, de zaak thans in behandeling schijnt mij van genoegzaam gewicht om ook mijnerzijds een enkel oogenblik de aandacht der Kamer te vragen.

In zeker opzicht heeft de geachte interpellant geen reden tot klagen. Immers hij stelde op den voorgrond, dat het er hem om te doen was aan de bestaande onzekerheid een einde te maken en iedereen zal wel toestemmen, dat althans voor het oogenblik alle onzekerheid verdwenen is ten aanzien van hetgeen de Regeering voornemens is te doen of liever niet te doen. Het is evenwel een andere vraag of, hoe dankbaar wij ook

mogen zijn voor het ons geschonken licht, er evenveel reden bestaat om ons over het ontvangen antwoord voldaan te verklaren. Daaromtrent schijnt mij eenige twijfel geoorloofd.

Ik wil beginnen te verklaren, dat ik geenszins in alle opzichten sta aan de zijde van den geachten interpellant, o. a. waar hij m. i. te hooge eischen stelt, en evenmin kan ik mij vinden in alle argumenten, die hij ter verdediging van zijn standpunt heeft aangevoerd. Met name kan ik mij bezwaarlijk vereenigen met het verband, dat volgens hem tusschen onzen suikeraccijns en de overproductie zou bestaan.

In dit opzicht sta ik geheel aan de zijde van den Minister. Ik geloof inderdaad, dat dit verband, zoo het er al is, in deze geheel en al een *quantité négligeable* is. De productie en de consumtie in ons kleine land zijn zoo onbetekenend in vergelijking met de geheele wereldproductie en -consumtie, dat ik geloof, dat zij vrijwel een druppel in den emmer worden beschouwd. Ik zou den geachten afgevaardigde wel eens willen vragen, of hij werkelijk meent dat de suikerprijs op het oogenblik op de wereldmarkt een andere zou zijn, als wij eens geen accijns hadden en dus de consumtie hier te lande grooter was? Zou hij meenen dat daardoor een crisis kon worden afgewend?

Ik geloof, dat er bijna niemand is die deze vraag bevestigend zou beantwoorden.

Het argument had, dunkt mij, ook een bedenkelijke zijde, in zoover, dat, wanneer men de schuld van de overproductie gaat wijten aan den Nederlandschen suikeraccijns, men daarbij een teeder punt aanraakt voor den Minister van Financiën. Men moge over den accijns denken zooals men wil, zoolang deze belasting een zoo groot bedrag in de schatkist werpt, moet zij wel in een Minister van Financiën, die bij het opmaken zijner begrooting alle moeite heeft de beide einden aan elkander te brengen, een verdediger vinden, en wanneer men dan gaat tornen aan den suikeraccijns, moet, het kan niet anders, dit er wel toe leiden om den Minister van Financiën in zijn antwoord minder toeschietelijk te maken voor hetgeen men vraagt.

Toch, al ben ik het niet in alle opzichten met den geachten interpellant eens, dit neemt niet weg, dat ik ook mijnerzijds een eenigszins ander antwoord had gehoopt en verwacht, dan wij gisteren van de Regeeringstafel hebben mogen vernemen. Ik wensch mij bij hetgeen ik ga zeggen geheel en al te plaatsen op het standpunt dat door den Minister is ingenomen, dat wij thans over niets anders te spreken hebben dan over den overgangstoestand die ten opzichte der suikerindustrie zal bestaan in het laatste jaar, dat aan de inwerkingtreding der conventie voorafgaat.

En dan is de voornaamste vraag waarop het aankomt: hebben de fabrikanten, die ten aanzien van het overgangsjaar met de somberste voorstellingen tot ons komen, recht, of heeft de Minister van Financiën gelijk, die ten opzichte van dit punt een meer optimistische opvatting huldigt? Dit is inderdaad voor ons een zeer moeilijk te beantwoorden vraag en wel hierom, omdat ik wel wil bekennen, dat ik mijnerzijds in het algemeen volstrekt niet geneigd ben onbepaald vertrouwen te stellen in die klachten, die, evenals vroeger zoo dikwijls het geval was, ook nu weder van de zijde der fabrikanten zijn aangeheven. De ondervinding die wij ten aanzien van de vroeger aangeheven klachten hebben opgedaan, is voorwaar niet van dien aard, dat wij zonder nader onderzoek zouden mogen aannemen dat de klachten die men thans aanheft gegrond zijn. Meermalen hebben wij van die jammerklachten vernomen, en toch heeft zich meer dan eens het verschijnsel voorgedaan, dat, ook wanneer men voor de naaste toekomst allerlei ongunstige voorspellingen deed, de naaste toekomst precies het omgekeerde te zien gaf, en zelfs dat in het jaar, volgende op dat waarin die klachten werden aangeheven, de campagne bijzonder voordeelig was.

Dit moet stemmen tot zeer groote voorzichtigheid, waar het geldt de klachten der fabrikanten; maar het neemt niet weg, dat van den anderen kant, men nu ook niet — omdat vroeger die vrees dikwijls door de uitkomst is gelogenstraft — zou mogen aannemen, dat dit steeds het geval zal zijn en wij ook nu weder voor een denkbeeldig gevaar staan. Dan zou het naar het mij voorkomt, thans ook kunnen gaan als met de vrees voor den wolf in de bekende fabel.

Daarom zou ik van de Regeering wel eenig meer licht wenschen omtrent den toestand, zooals zij zich dezen denkt, ge-

Interpellatie van den heer Sassen betreffende de Nederlandsche suiker-industrie.

durende den overgangstoestand van 1 September 1902 tot 1 September 1903.

Hieromtrent wensch ik enkele vragen te stellen, welke ik mijnerzijds met de meeste bescheidenheid aan het oordeel der Regeering onderwerp.

Eerstens zou ik willen vragen: Erkent de Regeering of erkent zij het niet, dat op dit oogenblik overal elders, over de geheele wereld, verspreid is een kolossale overproductie van suiker?

Ontkent de Regeering niet, dat er zulk een overproductie is, moet de Regeering mij dan niet toestemmen, dat na 1 September 1903 die overtollige voorraad niet meer met het genot van uitvoerpriemien zal kunnen worden geëxporteerd uit het land waar hij zich thans bevindt en volgt dan daaruit niet, dat het voor de houders dier suiker in hun eigen belang noodzakelijk is vóór 1 September 1903 die overproductie te écouleeren naar elders, om de premie alsnog deelachtig te worden?

Nu vraag ik: waarheen zullen zij deze écouleeren? Ik heb niet kunnen nagaan of er misschien nog een ander land is, maar ik geloof het niet, waar deze overproductie, zonder belemmering, zou kunnen worden ondergebracht, zonder betaling van invoerrechten, behalve Nederland.

Daarom wensch ik de Regeering te vragen: bestaat er naar uw meening al of niet gevaar, dat die overproductie, of althans een groot deel daarvan, binnen het jaar naar Nederland zal komen, en is het dan naar uw meening al of niet waarschijnlijk dat ook nog een geruimen tijd, na de invoering der conventie, de nadeelige, drukkende gevolgen daarvan zich zullen kunnen doen gevoelen voor onze suikerindustrie?

En eindelijk is het, als dit alles zoo is, in die exceptioneele omstandigheden, naar de meening der Regeering, al of niet gerechtvaardigd en geraden, om exceptioneele maatregelen daartegen te nemen?

Hierin ligt, dunkt mij, de *cardo quaestionis*. Gisteren heeft de Minister dit punt niet besproken, wat ik kan begrijpen, omdat dit punt, ofschoon het mijns inziens de hoofdzaak is, door den geachten interpellant niet is behandeld in zijn interpellatie, maar eerst in zijn repliek.

Nu wil ik aan de Regeering, in het belang der suikerindustrie, niet zooveel vragen als de geachte interpellant. Zelfs aangenomen dat er gevaar bestaat, wat ik voorzeden aanneem, maar waaromtrent het mij aangenaam zal wezen van dwaling te worden overtuigd, is het m. i. niet noodig dit jaar aan de suikerindustrie een extra premie te geven.

Het is toch duidelijk, dat deze extra premie niet zou beletten, dat de overtollige suikervoorraad herwaarts zou komen. Ook is het niet noodig met een surtaxe of invoerrecht tot 10 frs. te gaan, welk bedrag ik gisteren hier heb hooren noemen. Het zou mij voldoende schijnen wanneer een recht werd geheven even hoog of iets hooger dan in Engeland; dan zou natuurlijk het gevaar verdwenen zijn, dat men de overproductie bij voorkeur zal onderbrengen in ons land.

Een surtaxe van 10 francs of een extra premie zou ik niet wenschen, ook omdat de schijn dan kon ontstaan, dat het eigenlijk meer te doen is om den industrieelen tot September 1903 nog eens een extra voordeeltje in den schoot te werpen, terwijl het er ons alleen om te doen mag zijn een dam op te werpen tegen mogelijke overstrooming met vreemde suiker. Meer is mijns inziens ook niet noodig omdat de tegenwoordige en in de naaste toekomst te verwachten lage suikerprijzen door de fabrikanten reeds voor een groot deel zijn gediscoteerd in de lage beetwortelprijzen, waarvoor zij dit jaar met de landbouwers gecontracteerd hebben.

Ik verlang dus alleen dat het gevaar van overstrooming met suiker — zoo dit inderdaad bestaat — door exceptioneele maatregelen van Regeeringswege worde afgewend. Niet meer, maar ook niet minder. En nu doet het mij genoegen, dat de Minister, waar hij aan het eind zijner rede gisteren zeide zich toch geheele vrijheid van handelen te moeten voorbehouden, de mogelijkheid daartoe niet geheel en al heeft afgesneden; ik hoop dan ook, dat de Regeering, wanneer het noodig blijkt, van de vrijheid die zij zich heeft voorbehouden gebruik zal maken.

Het betreft hier een zeer groot belang en op de Regeering rust in deze buitengewone zware verantwoordelijkheid. Mocht de Minister, die gisteren met zooveel talent en moed zijn meening heeft verdedigd, later blijken het gevaar te licht te hebben

geteld, dan zoude, wanneer er ten gevolge van het stilzitten der Regeering een *débaclé* mocht komen, de verantwoordelijkheid later de Regeering zeer zwaar drukken. Die verantwoordelijkheid zou de Regeering blijven drukken lang nadat de laatste echo der lofzangen, die gisterenavond en hedenmorgen in het kamp der tegenpartij zijn opgegaan ter eere van den Minister, en die vermoedelijk nog in de eerstvolgende dagen voor hem zullen opgaan, zal zijn weggestorven.

De heer **Breebaart**: Mijnheer de Voorzitter! Het was mijn plan niet om het woord over de suiker-quaestie te voeren, omdat die zoo ingewikkeld is, dat het zeer moeilijk is de gevolgen van den tegenwoordigen toestand te voorzien.

Te meer omdat het antwoord van den Minister voor de liberalen van dien aard is, dat ze er mede tevreden kunnen zijn.

Maar naar aanleiding van de hartroerende rede van den heer van den Biesen meen ik toch een enkel woord in het midden te moeten brengen en wensch ik op het volgende de aandacht van de Vergadering te vestigen.

Toen een twintigtal jaren geleden de meekrap door de aniline werd vervangen, ging de meekrap-cultuur, waarnaar het landbouwbedrijf in verschillende streken van Zeeland, Zuidholland, Noordbrabant en Noordholland was ingericht, geheel te gronde en tal van fabrieken en meestoven werden tot stilstaan gedwongen. In het eerst werd de cultuur gedeeltelijk ingekrompen in de hoop en de veronderstelling dat men het op den duur niet buiten de meekrap zou kunnen redden, doch het bleek al zeer spoedig, dat de cultuur reddeloos verloren was. Ik herinner mij niet dat de fabrikanten en landbouwers pogingen hebben aangewend om voor het groote verlies, daardoor geleden, hulp van den Staat te verzoeken, waarvoor ook mijns inziens volstrekt geen reden bestond.

Wat is echter het gevolg geweest van het te gronde gaan van de meekrapcultuur, waarbij niet alleen de eigenaren van fabrieken en meestoven en de landbouwers betrokken waren, maar ook vele arbeiders? Dit, dat de fabrieken en meestoven, hoewel met groot verlies, voor andere doeleinden zijn ingericht, en de landbouwer daarvoor andere vruchten heeft verbouwd, welke naar zijn oordeel het meest productief waren, zoodat de toestand zich daarnaar heeft gewijzigd.

Zoo zoude het mijns inziens ook gaan met het te niet gaan van de suikerbietencultuur, ofschoon ik daar nog niet aan geloof, omdat meekrap en suikerbieten niet met elkander kunnen worden vergeleken.

Suiker is een artikel waar men moeilijk buiten kan en dat niet zoo gemakkelijk te vervangen is en waaraan steeds behoefte zal blijven bestaan.

Door tijdelijke overproductie kunnen de prijzen zoodanig dalen, dat de cultuur niet meer loonend is, waarvan het gevolg is, dat andere vruchten verbouwd worden, wat thans reeds plaats heeft.

Om nu van Regeeringswege de suikerfabrikanten geldelijken steun te bezorgen door een extra premie of invoerrecht, acht ik zeer bedenkelijk, daar andere industriele ondernemingen daar evenveel recht op hebben, en indien daaraan gevolg werd gegeven, dan zou de consument het gelag moeten betalen.

Ten slotte bevreemdt het mij, dat door de heeren van den Biesen en Sassen gesproken is over de steeds toenemende armoede, wat mijns inziens niet waar is; het tegenovergestelde is zeker eerder het geval.

Mijnheer de Voorzitter, ik zal het hierbij laten.

De heer **Bultman**: Gisteren is door de beide geachte afgevaardigden uit Noordbrabant een noodkreet geslaakt ten opzichte van de suikerindustrie. Daarbij hebben die heeren zich beroepen op den landbouw en de schipperij en deze doen voorkomen als de takken van volksbestaan, die op dit oogenblik een buitengewone steun voor de suikerindustrie eischen, omdat het voor die bedrijven gaat om het zijn of niet zijn.

Ik veroorloof mij de vrijheid daartegen ernstig op te komen. De toestand, zooals die op dit oogenblik is, maakt dat noch de landbouw noch de schipperij eenig voordeel zou kunnen hebben bij het geven van een bijdrage aan de suikerfabrikanten. De nood die door den heer van den Biesen is geschetst als bestaande in Noordbrabant, waar zelfs gemeente- en arme-

Interpellatie van den heer Sassen betreffende de Nederlandsche suiker-industrie.

sturen zich er voor spannen om betere toestanden te krijgen, is naar mijn meening onjuist voorgesteld, want wat is thans de feitelijke toestand?

Toen de prijzen van de suiker daalden, hebben de fabrikanten — volkomen volgens hun recht als handeldmannen — een rekening gemaakt, waarbij zij als basis aannamen, dat de grondstof een zekeren prijs moest opbrengen, wil de verwerking dier grondstof voordeel afwerpen voor den fabrikant. De prijs van de suikerbeetwortel is daardoor belangrijk gedaald; de last is door de fabrikanten van hun eigen schouders afgewend op die van den landbouwer; de landbouwer was het kind van de rekening.

In het loopende jaar is zeer veel minder uitgezaaid dan vroeger. De juiste cijfers staan mij niet ten dienste, maar ik heb de overtuiging, niet aan de waarheid te kort te doen, wanneer ik zeg, dat geen 65 pct. van den gewonen uitzaaï in dit jaar heeft plaats gehad. Het indirecte gevolg daarvan is een verhooging van den prijs van de suiker voor dit jaar, ten gunste van de fabrikanten, in betrekking tot het afgelopen jaar.

Bij de wet op den suikeraccijns is aan de fabrikanten een premie toegekend, die voor het afgelopen jaar f 2 100 000 bedragen heeft en voor dit jaar 2 miljoen zal belopen. Daarbij is rekening gehouden met een geleidelijke ontwikkeling van de industrie van het oogenblik af waarop die wet is tot stand gekomen. En wat is nu het geval? In plaats van 110 à 112 miljoen kilogram, waarop de Minister Sprenger van Eyk rekende, te verwerken, hebben de fabrikanten in het afgelopen jaar 205 miljoen kilogram ruw verwerkt, wat ongeveer 182 miljoen witte suiker geeft. Het spreekt vanzelf, dat daar waar de premie door 182 gedeeld moest worden, deze minder bedraagt dan in het nu loopende jaar, waarin de cultuur den normalen toestand zal bereiken waarop de heer Sprenger van Eyk bij zijn wet het oog had. Nu zal daardoor dus die premie voor dit jaar veel hooger zijn dan het vorig jaar en derhalve ten gevolge van de mindere cultuur de prijs voor de fabrikanten eenigszins verhoogd worden.

De armoede op het platteland is reeds met een enkel woord door den heer Breebaart besproken. Ik geloof ook, dat wij inderdaad niet al te veel aan dat bezwaar moeten hechten, want die armoede zal waarlijk niet gekeerd worden door de meerdere uitbreiding van subsidie aan de beetwortelsuikerfabrikanten. Zeker is het, dat de bietencultuur werk geeft aan den arbeidenden stand in een tijd waarin bij andere takken van het landbouwbedrijf minder werk is, zoodat die bietencultuur zeer zeker van groot belang is voor den landbouw. Maar in den tegenwoordigen tijd lijdt de landbouw niet aan een overvloed van arbeidskracht, vooral het meer intensieve deel van het landbouwbedrijf lijdt door gebrek aan arbeidskracht. Het grootste bezwaar wat zij die het wel meenen met den landbouw — een eerst middel van ons volksbestaan — vreezen, ligt hierin, dat zij de vraag moeten stellen, of bij de ontwikkeling van den landbouw de arbeidskrachten aanwezig zijn om uit te voeren wat men meent te kunnen verkrijgen bij meer intensieve cultuur.

De biet is het enige product genoemd door den heer van den Biesen, waarmede nog eenige winst te behalen is.

Zelf sedert bijna 50 jaren een van de grootste bietentelers in Nederland, zal ik zeker niet gerekend mogen worden licht te tellen wat die cultuur ook voor mij en den landbouw in het algemeen opgebracht heeft. Maar ik meen te moeten waarschuwen tegen overdrijving; daar waar het getij verloopt moeten de bakens verzet worden.

De landbouw heeft door de wisseling van prijzen bij de graancultuur een crisis doorstaan, maar is die te boven gekomen, doordat zij steeds een ander middel van productie heeft weten te vinden om te voorzien in het tekort dat elders ontstond.

Evenzoo zal het gaan met de bietencultuur. Wanneer die cultuur wordt ingekrompen, zal dit tijdelijk misschien een groot nadeel zijn, maar niet van dien aard en dat belang, dat het wél en wee van Nederland daarvan afhankelijk is.

De heer Sassen heeft gezegd, dat slechts enkele fabrieken winst maken, en alleen deze die zich baseeren op speculatie.

Tegen die beschouwing veroorloof ik mij verzet aan te tekenen. Wat is het geval? Er bestaat in Nederland bij de suikerindustrie een tweeledige wijze van handelen.

In het eene geval contracteeren de fabrikanten met de land-

bouwers voor het leveren van grondstof, zooals die door hen opgeleverd wordt; de fabrikant levert daarbij het zaaizaad; en omdat hem het recht gegeven wordt dit aan den boer te verschaffen, zorgt hij, geholpen door de kracht van de wetenschap, dat het zaad dat aan den grond wordt toevertrouwd, zal geven de meest mogelijke opbrengst in kwaliteit en de minst mogelijke opbrengst in quantiteit; die geringe quantiteit wordt natuurlijk gezocht om werkloonen, scheepsvrachten enz. te sparen.

Die richting wordt in het betoog van den heer Sassen voorop gezet en in afwijking van hem is die m. i. wat speculatief.

Een tweede en m. i. veel juister opvatting wordt door de fabrikanten bij enkele fabrieken voorgestaan, dat is het stelsel der participatie.

De suikerfabrikanten geven dan voor het gehalte van de suiker dat in de biet gevonden wordt aan den boer zeker stuk geld. Daardoor weten zij wat het product per 100 kilogram hun zal kosten. Zij kunnen met tamelijke zekerheid berekenen wat hun het product zal moeten kosten om de fabricage loonend te doen zijn. Wanneer de fabrikanten die berekening gemaakt hebben, stellen zij zich op de hoogte van de prijzen die zij zullen kunnen maken en dekken zich door te verkoopen in den tijd waarin het contract voor de levering van de grondstof met den landbouwer wordt afgesloten.

Daardoor geeft de fabrikant vastheid aan zijn zaak en de meening, dat hij zich daardoor zou begeven in een soort van speculatie — waarmede in 't algemeen bedoeld wordt een minder reële behandeling van zaken, — is derhalve onjuist.

De heer Sassen heeft beweerd, dat onze gedelegeerde ter conferentie te Brussel een surtaxe van fr. 10 per 100 KG. als de juiste voor Nederland heeft aanbevolen. Niet zonder verwondering hoorde ik die bewering van den heer Sassen.

Wat is het geval? Op de zevende bijeenkomst ter conferentie is het heffen eener surtaxe nader ter sprake gekomen en toen heeft professor d'Aulnis er op gewezen, dat men iets moest trachten te vinden waarmede alle protectionistische landen zich zouden kunnen vereenigen ter voorkoming van het ontstaan van kartels, dus een surtaxe voor de protectionistische landen, waardoor het maken van kartels in die landen kan worden voorkomen. Daarbij heeft onze gedelegeerde zich verklaard vóór het Fransche stelsel, dat, bij een invoerrecht van 9 fr., het oprichten van kartels heeft bewezen te kunnen tegengaan; hij verklaarde dat fr. 10 voor de meeste landen het goede cijfer zou zijn, voor Duitschland 8 mark, voor Oostenrijk-Hongarije fl. 4. Maar onze gedelegeerde heeft ter conferentie geenszins beweerd, dat een inkomend recht van fr. 10 noodig was voor de suikerindustrie in Nederland.

Dat cijfer van fr. 10 werd eenvoudig genoemd als een middel om de protectionistische landen te bevredigen en heeft niets te maken met de beschouwingen die wij in Nederland over de quaestie kunnen houden.

Ik wil er op wijzen, welke zeldzame winsten een dergelijk inkomend recht voor de suikerfabrikanten zou afwerpen. Als men berekent dat suikerfabrikanten in het algemeen 40 miljoen K.G. verwerken in een goed ingerichte fabriek, dan zou een inkomend recht van f 1 reeds een winst geven van f 40 000, inderdaad een aardige winst; maar als het cijfer werd opgevoerd tot f 5, dan zou f 200 000 het geschenk uit 's lands kas zijn aan ieder fabrikant geschonken; een cadeau dat naar mijn overtuiging door geen enkel volksvertegenwoordiger ooit goedgekeurd mag worden.

Nu wordt er wel gezegd, dat de fabrikanten de helft van die winst aan den landbouw zullen afstaan, maar God lof, de landbouwer heeft nog genoeg gevoel van eigenwaarde en kracht; hij wil beloond worden voor zijn werk, hij eischt recht, maar repudieert aalmoezen, die hij van de fabrikanten niet noodig heeft. Hij wenscht geen aalmoezen, en voor de veronderstelling dat hij ze wenscht bestaat geen enkele grond.

Maar ik vraag bovendien: hoe zouden de fabrikanten dat cadeau onder den landbouw verdeelen? Zouden zij dat geven aan mij die vroeger 50 hectaren bieten teelde, maar bij de lage prijzen van thans geen hectaar? Zouden zij mij daarvoor nu schadeloos willen stellen? Of zou het geschonken worden aan de lui die toch geteeld hebben?

Hoe ook, de verdeling zal altijd onrechtvaardig zijn, en het heele argument gaat niet op.

Interpellatie van den heer Sassen betreffende de Nederlandsche suiker-industrie.

Daar waar de industrie door bekwame handen wordt bestuurd kan zij op het oogenblik nog bestaan. De verschillene fabrieken in Nederland geven daarvan het bewijs. Maar wie onder gaan in dezen strijd, dat zijn de zwakken. Is het nu niet in het algemeen een waarheid, dat daar waar de strijd om het bestaan wordt gevoerd, alleen zij het hoofd boven water kunnen houden die dien strijd met goede wapenen kunnen voeren en dat degenen die zwak zijn, die niet krachtig genoeg zijn noch in hun werktuigen noch in hun bedrijf, ten onder moeten gaan? Ik vind het gelukkig, dat die zwakke fabrieken, zeven in getal geloof ik, die niet meer kunnen concurreren en niet mede kunnen gaan, dat die van de baan verdwijnen.

Ik heb het getal 7 genoemd, en daarbij meen ik een kleine toelichting te moeten geven, dat is namelijk deze, er zijn twee fabrieken in Nederland, de een aan den Groenendijk, indien ik mij niet vergis, een waarvan de heer Sassen zeer goed op de hoogte is, en de fabriek van Janssens, van Weel, Smits en C^t. Die twee fabrieken hebben gestaakt en men heeft van die twee gebrekkige fabrieken, zeer lofwaardig, er één gemaakt, namelijk de Zuid-Hollandsche, die nu zeer goed kan werken en, ingericht volgens de eischen van den tijd, inderdaad den strijd wel zal volhouden. De voordeelen van de nieuwe constructie van die fabriek, zullen de nadeelen die aan de oude constructie verbonden waren, wel doen vergeten.

Daar waar ik dus inderdaad geloof, dat de bezwaren die door de beide geachte sprekers uit Noordbrabant zijn aangevoerd, overdreven zijn, moet ik er nog even op wijzen, dat een premie die thans zou worden gegeven voor dit seizoen alleen aan den landbouw ten goede zal kunnen komen aan twee fabrieken, die met de landbouwers samenwerken, dat zijn de fabrieken van de heeren Vlekke en Collot d'Escurey en dat de fabrieken waarvoor men op dit oogenblik steun wenscht door het geven van premiën, geen belang voor den landbouw hebben, omdat zij geen grootere productie kunnen leveren. Die fabrieken kunnen niet meer grondstof verwerken dan zij zullen verwerken wanneer alles blijft zooals het thans is. De biet is een plant die gezaaid wordt in April en Mei en die, in buitengewone omstandigheden kan overgezaaid worden in Juni, maar die in de maand Juli, waarin wij nu zijn, zeker niet kan uitgezaaid worden met het oog op het verkrijgen van een noodig gehalte aan suiker. Er kan dus door het geven van premiën geen enkel voordeel aan den landbouw worden verschaft.

De schipperij zal ook door de premiën geen ton meer te vervoeren krijgen, want de voorraad is beperkt, de arbeider in Noordbrabant, die door werken in zijn brood moet voorzien, zal evenmin iets meer krijgen, want, ik herhaal het, de grondstof is beperkt en niet meer uit te breiden.

Vóór dat ik eindig, wensch ik een woord van hulde te brengen aan de Regeering voor de wijze waarop zij in deze is opgetreden.

Ik zal daarbij reden geven van hetgeen ik zeg. Op de 20ste bijeenkomst van de conferentie van Brussel is de zaak van de premiën van alle kanten bezien en door alle afgevaardigden van de daar vertegenwoordigde Rijken toegestemd.

De president van de conferentie heeft toen zijn conclusie genomen, die als volgt in het proces-verbaal is weergegeven:

„Monsieur le Président considère que la décision prise par la Conférence de supprimer les primes implique comme corollaire l'obligation de ne pas les augmenter d'ici à l'entrée en vigueur de la convention.”

Daar is derhalve als zedelijke verplichting erkend door de conferentie, dat de premiën in dien tijd van overgang niet zouden worden verhoogd.

Nu heeft onze Regeering — met welke ik vermoedelijk later nog wel eens op andere wijze zal moeten debatteeren dan thans — in het oog gehouden dat de waardigheid van Nederland medebrengt om te hechten aan een dergelijke verklaring; dat Nederland, waar eennmaal als vaststaande is aangenomen dat de premiën niet zullen worden verhoogd in den tusschentijd, daartoe ook niet mag overgaan; dat Nederland daar moet geven het goede voorbeeld om te houden het eenmaal als het ware gegeven woord van zijn gedelegeerden, en het te betreuren zou zijn, indien het kleine Nederland, dat zoo dikwerf de vaan van eerlijkheid en rechtvaardigheid hoog durft te houden, in deze het slechte voorbeeld niet mag geven om het eerst af te wijken van hetgeen

door zijn afgevaardigden in overeenstemming met anderen is bepaald.

De geachte afgevaardigde uit Zeeland, de heer Godin de Beaufort, heeft eenige vragen tot de Regeering gericht.

Het zou stellig niet getuigen van goed overleg mijnerzijds, indien ik mij zou willen mengen in de beantwoording van die vragen door de Regeering, maar ik meen er toch wel op te mogen wijzen, dat men bij vergelijking met het buitenland zoo dikwijls dwaalt.

Wat toch is het geval?

De buitenlandsche Rijken zijn veelal import-landen en daardoor is de toestand aldaar geheel anders dan hier, waar wij te doen hebben met een export-land. Waar nu wellicht Nederland voor korten tijd zal worden de stapelplaats van suiker, die van elders zal worden ingevoerd, daar moet men niet vergeten, dat die suiker waarschijnlijk voor het transit bestemd is en dus uit Nederland ook weer groote hoeveelheden zullen worden uitgevoerd. Deze beweging zal nu misschien eenigen invloed hebben op den toestand van de fabrieken van ruwe suiker, maar men vergete niet, dat tegenover dit niet te miskennen nadeel een evenmin te ontkennen voordeel staat staan voor de raffinadeurs. Waar nu de balans tusschen fabrikanten van ruwe en witte suiker behoorlijk in evenwicht wordt gehouden, kan het den Staat betrekkelijk onverschillig zijn wat er geschiedt.

Ik geloof dus dat de Regeering in deze zaak een volkomen juist standpunt heeft ingenomen.

Vóór ik eindig wensch ik nog een verzoek tot de Regeering te richten. Wanneer de Regeering later zal komen met een voorstel tot regeling ook van deze materie, dan meen ik reeds van te voren te mogen aannemen, dat bij deze Regeering daarbij wel de wensch naar protectie zal ten grondslag liggen. En voor dat geval wil ik de Regeering er op merkzaam op maken, dat, waar door de heeren suikerfabrikanten zoo hoog wordt opgegeven van hun behartiging van de belangen der landbouwers, die landbouwers toch bij een eventuele bevoordeeling, — die ik voor mij niet noodig acht, maar die ik van deze Regeering verwacht — liever direct bevoordeeld worden en niet door tusschenkomst der suikerfabrikanten.

Als het zoo moet zijn wil de landbouwer zelf wel protectie — maar dan direct en in volle mate — genieten, maar bedankt voor de afgekloven beentjes hem toegeworpen door anderen, hetzij suikerfabrikanten of wie ook.

De heer **Merkelbach**: Mijnheer de Voorzitter! De rede van den Minister van Financiën gisteren, heeft mij zeer verwonderd; ik had zeker gedacht dat de nijverheid bij dit nieuwe Ministerie wat bescherming zou hebben gevonden, maar dat schijnt althans voor het oogenblik nog niet het geval te zijn.

De heer Breebaart heeft gesproken over de meekrap, die toch ook te niet is gegaan. Dat voorbeeld vind ik zeer slecht gekozen. Meekrap toch was een artikel dat totaal had uitgediend, dat was niet meer te redden, omdat dit artikel door een ander artikel dat veel goedkooper was vervangen is, terwijl de suikerindustrie nog wel te redden is. Wat ik echter in Zeeland en speciaal in Zierikzee heb waargenomen, heeft mij de overtuiging geschonken dat door de vernietiging van de meekrapcultuur, geheel Zeeland en vooral Zierikzee verarmd is geworden. En wanneer men er niet voor zorgt, dan gaat het met de suikerindustrie denzelfden weg op. Men moet toch niet zoo lichtvaardig denken over de voordeelen die door de suikerfabrieken vooral aan de provincie Noordbrabant ten goede komen.

In 1901/1902 is voor de 47 966 hectaren land, die met bieten zijn bezaaid aan landpacht betaald f 13 000 000. En waar de heer Bultman zeide, dat de schipperij niet zoo'n voordeel bij deze cultuur heeft, daar ben ik dit in het geheel niet met hem eens.

Waar de suikerindustrie vermindert, verminderen ook de vrachten voor de schipperij en spoorwegen, en nu is in 1901/1902 aan die schipperij en spoorwegen betaald een som van f 2 900 000 aan vracht. Aan arbeidsloozen voor de bebouwing enz. der bovengenoemde 47 960 H.A., de loonen aan de fabrieken daaronder niet begrepen, is betaald f 3 597 000. Dat zijn toch geen kleine bedragen.

Nu geloof ik dat met een klein invoerrecht de geheele suikerindustrie te redden is. Ik kan niet inzien waarom het publiek

25ste VERGADERING. — 2 JULI 1902.

Interpellatie van den heer Sassen betreffende de Nederlandsche suiker-industrie.

zooveel schade zou lijden, wanneer wij gevrijwaard werden voor den invoer van al die buitenlandse suiker. Wij behoeven werkelijk niet te denken dat de suikerfabrikanten, gelijk de heer Bultman zegt, rijk zullen worden, als er een klein invoerrecht op de suiker geheven zou worden. Wij hebben in Nederland nog voorraad suiker genoeg, zeker nog 200 millioen kilo's en er worden slechts jaarlijks 60 millioen kilo's verbruikt.

Wordt er geen invoerrecht geheven, dan zal de suikerindustrie gevaar loopen te kunnen bestaan.

Dus het is te wenschen dat de Minister besluit een invoerrecht te heffen om de suikerindustrie te helpen.

De heer Sassen: Mijnheer de Voorzitter! Een enkel woord aan den geachten afgevaardigden uit Noordholland, den heer Bultman, wien ik zeer dankbaar ben, dat hij belang stelt in mijn particuliere zaken: ik wil bewijs geven, dat ik dit op prijs stel door hem beter in te lichten. De fabriek aan den Groenendijk en de nieuwe fabriek die daaruit geboren is, is mij altijd totaal vreemd geweest en gebleven, en ik kan den heer Bultman verder inlichten, dat ik wel in bescheiden mate betrokken ben in de fabriek van den heer Vlekke, die coöperatief met den landbouwer werkt.

Ik zal verder met den geachten afgevaardigde uit Noordholland niet in debat treden, want het is een stilzwijgend convenant tusschen de Regeering en mij om het tractaat van de bespreking uit te sluiten, en ging ik nu in op de rede van den geachten afgevaardigde, dan zou ik grootendeels mijn argumenten moeten putten uit dit tractaat.

De geachte afgevaardigde uit Zeeland, de heer Godin de Beaufort, vergist zich, als hij meent, dat ik in mijn eerste rede de quaestie der export-premiën niet heb aangeoerd.

Ik heb hier het verslag voor mij van de *Nieuwe Rotterdamsche Courant*, die in deze wel onfeilbaar zal zijn, en dit verslag doet mij zeggen, dat ik de quaestie van de export-premiën en van de kartels als genoegzaam bekend verder laat rusten.

Ik zal ook niet met den geachten afgevaardigde twisten over de vraag of de overproductie een gevolg is van de fiscale maatregelen, ja dan neen. Wij zouden daarover zeer lang kunnen redeneeren en de slotsom zou zijn, dat wij eerst de grenzen der discussie moesten bepalen.

Wanneer men de wereldmarkt hier vrij toelaat, dan is de stelling van den geachten afgevaardigde volkomen juist en leg ik er mij bij neer, maar ik ben uitgegaan van het denkbeeld, dat Nederland dit niet zou hebben gedaan, en dan is mijn redeneering de juiste.

Ten slotte wensch ik omtrent één zaak duidelijk te zijn. Ik erken gaarne, dat ik in mijn eerste rede heb gezegd, iets wat ik niet heb willen zeggen omtrent het invoerrecht van 10 franc. Ik heb den schijn op mij geladen alsof ik uitsluitend dit recht van frs. 10 bedoelde.

Mijn bedoeling is echter geweest, dat dit bedrag van 10 fr. zou zijn een maximum.

Ik zou volkomen tevreden zijn wanneer van de zijde der Regeering een invoerrecht werd in uitzicht gesteld dat minstens gelijk stond aan de export-premiën van het buitenland. Dit is mijn bedoeling geweest en ik ben zoo vrij dit te releveeren.

De heer Harte van Tecklenburg, *Minister van Financiën*: Mijnheer de Voorzitter! Ik ben in de eerste plaats een antwoord schuldig aan de geachte afgevaardigden uit Noordbrabant, die gisteren gesproken hebben, de heeren Sassen en van den Biesen. Zij hebben uiting gegeven aan de gevoelens die hen bezielden: in de eerste plaats een gevoel van teleurstelling, in de tweede plaats een gevoel van verontwaardiging. Ik begrijp dat bij hen teleurstelling bestond en het heeft mij zeer gespeten dat ik hun dat niet heb kunnen besparen; waar van de eene zijde iets gevraagd, en van de andere zijde dit geweigerd wordt, is een gevoel van teleurstelling bij de eerste een alleszins natuurlijk gevolg. Wat ik echter minder goed begrijp is, dat de geachte afgevaardigden vervuld waren met een gevoel van verontwaardiging. Ik heb mij ernstig afgevraagd, of ik daartoe aanleiding heb gegeven.

Het verwijt dat zij op dit punt maakten, is bij mij zeer diep ingegaan, daar het kwam van personen die ik hoogacht en

op wier achting ik prijs stel. Door hen te worden beschuldigd dat ik iets gedaan zou hebben dat verontwaardiging moest opwekken, is pijnlijk.

Is er door mij aanleiding gegeven om dat gevoel op te wekken? Ik ben mij niet anders bewust dan dat ik gisteren uiteengezet heb wat ik meende dat taak en plicht was der Regeering en ik weet niet dat ik dat gedaan heb in zoodanigen vorm die aanleiding kon geven tot verontwaardiging.

Ik heb de opvatting die bij de Regeering bestond omtrent haren plicht, uiteengezet, en nu kan ik toch allerminst aannemen daardoor verontwaardiging te hebben gewekt bij een man als de heer van den Biesen, dien ik sinds tientallen jaren ken als een man die het ten ernstigste opneemt voor hetgeen hij beschouwt als zijn plicht. Ik moet dus aannemen dat er andere gronden voor die verontwaardiging zijn. Welke dan? Wat zijn de grieven die mij zijn voorgeworpen?

Ik heb vernomen, dat er bij mij zou bestaan onverschilligheid voor het lot der industrie. Dit verwijt heeft mij inderdaad bevreemd, want het groote volksbelang der nijverheid werd steeds door mij erkend en voorgestaan met een warm hart, en mij nu te hooren beschuldigen van koudheid en overschilligheid voor haar belangen, is iets dat mij ten hoogste verbaast.

Ik zou de zaak behandeld hebben *à coeur léger*. Daaraan ken ik mij evenmin schuldig. Ik heb in mijn gisteren gehouden rede telkens de door mij uitgesproken stellingen verklaard, en heb nimmer verzuimd de gronden aan te voeren waarop ik meende ze te moeten laten berusten.

Ik zou gewerkt hebben op de lachspieren. Het is mogelijk dat er een enkelen keer gelachen is. Een bedoeling om de lachlust op te wekken heeft echter allerminst bestaan. Het jachtmaken op aardigheden ligt trouwens niet in mijn aard en karakter, en zeer zeker weet ik, dat de toelag daartoe gisteren geheel ontbrak. Er bestaat dus vermoedelijk op dit punt een misverstand, dat ik verneem zelfs te kunnen aantoonen. Ik geloof nl. dat de geachte afgevaardigde uit Noordbrabant, de heer Sassen, enkele door mij gebezigde argumenten heeft opgevat als zijnde niet ernstig gemeend, als kwinkslagen, wat zij intusschen allerminst waren. Bijv., toen ik zeide: „Zoo gij de kwade kansen van een zeker getal fabrieken wilt laden op den Staat, en ik kan u voorrekenen, dat zij nog zoo kort geleden groote winsten hebben gemaakt, houd dan ook daarmede rekening” — toen zeide ik niet iets, dat ik bedoelde als een aardigheid, maar toen meende ik dat wel degelijk. Ik betwist nl., dat het billijk zoude zijn uitsluitend de kwade kansen dier ondernemingen op den Staat over te brengen en geheel buiten rekening te laten het bestaan der goede. Die redeneering mag dus niet worden opgevat als een kwinkslag. Men kan er misschien iets aardigs in vinden, maar er ligt een ernstige gedachte aan ten grondslag, althans voor mij. De geachte afgevaardigde schijnt haar nog te beschouwen als een kwinkslag, maar dat was noch is zij toch inderdaad niet. Het blijkt nu echter duidelijk dat het verwijt van gebrek aan ernst voortspruit uit een misverstand, nl. een verschil van opvatting omtrent het karakter van een door mij gebezigd argument.

De ware grond voor de ontstemming van den geachten afgevaardigde, in zoover zij niet voortsproot uit een verklaarbaar gevoel van teleurstelling — zal wel gezocht moeten worden hierin, dat ik een eenigszins kouden toon zou hebben aangeslagen. Ik erken dat zelf, doch men zal mij wel veroorloven, de aanleiding er voor tevens mede te deelen. Waaraan was dat te wijten?

Aan het ernstig streven, om te voldoen aan het door den geachten afgevaardigde in den aanvang zijner interpellatie met nadruk tot mij gericht verzoek, toch vooral duidelijk te zijn. Hetzelfde verzoek was ondershands nog van verschillende andere kanten tot mij gekomen. Er was mij gezegd: „Wees vooral helder; zeg precies waarop het staat, want niets is fataler voor de industrie, dan in twijfel te verkeeren. Het is veel beter een onaangename waarheid te hooren dan een dubbelzinnige toezegging.”

Welnu, ik heb er ernstig naar gestreefd — maar thans blijkt te ernstig — om aan dat verzoek te voldoen.

Het spijt mij, dat ik klaarblijkelijk den waren toon niet heb mogen treffen, te meer omdat het hier betreft niet slechts politieke, maar zelfs persoonlijke vrienden, en het bestaan eener

Interpellatie van den heer Sassen betreffende de Nederlandsche suiker-industrie.

verbittering, als waarvan die heeren blijk gaven, allermint bevorderlijk kan zijn aan een zakelijke behandeling der quaestie.

Ik maak dus op dit punt gaarne mijn verontschuldiging, voor zooverre ik schuld heb.

Mijnheer de Voorzitter! De Regeering heeft gemeend, dat inderdaad de schildering die van den toestand gegeven is, te donker van kleur was. Ik zal de door de heeren gegeven voorstelling nu niet geheel en al herzien, maar wensch er toch op te wijzen, dat bijv. een omstandigheid, welke van zeer veel gewicht is met het oog op de vooruitzichten der suikerindustrie in dit jaar, door hen geheel buiten rekening werd gelaten.

Het zal den geachten afgevaardigde toch niet onbekend zijn, dat zich juist nu voor de Nederlandsche suikerindustrie een nieuw afzetgebied heeft geopend in Britsch-Indië.

Van nu af aan tot 1 September 1903 zullen daar differentieele rechten worden geheven op geraffineerde suiker: die uit Duitschland zal worden belast met een invoerrecht van 11,05 mark of f 6,63; die uit Oostenrijk-Hongarije, met 13,75 kronen of f 7,02, terwijl voor die uit Nederland slechts f 1,56 zal behoeven betaald te worden. Deze omstandigheid is uitermate gunstig voor de Nederlandsche suikerindustrie. Ik wil nu niet zeggen dat het daaruit voortvloeiende voordeel geheel zal opwegen tegen alle andere te verwachten nadeelen, maar wel, dat, wanneer men bij de afschildering der toekomst een dergelijke gewichtige omstandigheid nalaat aan te stippen, men gevaar loopt ten slotte een te donker gekleurde schilderij te vertoonen.

Ik kom thans tot de rede van den geachten afgevaardigde uit Zeeland, den heer Godin de Beaufort, die ik met de grootste instemming heb vernomen.

Vooraf een antwoord op enkele door hem gevraagde feitelijke inlichtingen. Hij vroeg, hoe de Regeering zich den overgangstoestand denkt, en of zij erkent dat er een kolossale overproductie van suiker bestaat. Zeer zeker, dat wordt door haar erkend, en evenzeer dat er voor degenen die in het bezit zijn van dat teveel aan suiker, groot belang bestaat om het vóór 1 September 1903 af te voeren.

Verder vroeg de geachte afgevaardigde, of niet het eenige land waarheen de overproductie moet worden geloosd, Nederland is. Hierop antwoord ik ontkennend. De Engelsche markt staat evenals altijd open voor alle suiker uitvoerende landen. Wel is waar wordt daar in den laatsten tijd een invoerrecht geheven, maar dat geldt voor allen gelijkelijk, en daar Engeland zelf geen suiker produceert, doet het invoerrecht geen afbreuk aan Englands behoefte aan buitenlandsche suiker. Daarheen zal dus in de eerste plaats de overproductie afvloeien: voorts naar Britsch-Indië, gelijk ik zoeven mededeelde.

Nog vroeg de geachte afgevaardigde: bestaat er in dit jaar groot gevaar dat de buitenlandsche overproductie naar ons land zal worden gezonden, in zoodanige mate dat de toekomst van onze suikerindustrie zal worden bedreigd?

Natuurlijk laat zich hierop niet een wiskunstig zeker antwoord geven, maar ik zal trachten, met de kennis die ik van het onderwerp heb, zoo goed mogelijk aan den wensch van den geachten afgevaardigde te voldoen.

Zeer zeker is het denkbaar, dat er een zoodanige overstrooming van ons land met vreemde suikers plaats vinde, dat de toestand onzer industrie voor geruimen tijd zou worden bedreigd. Maar is het waarschijnlijk? Zooals de loop van zaken tot heden aandauidt is het nog niet waarschijnlijk, want ofschoon de invoer van buitenlandsche suikers in den laatsten tijd stijgt, geschiedt dit nog niet in verontrustende mate. Maar ik moet een onderscheid maken tusschen het tijdvak van nu tot 1 Augustus 1903 en de maand Augustus 1903 zelf. Dat is een onderscheid dat bij deze quaestie zeer zeker in het oog moet worden gehouden. De quaestie ontstaat eigenlijk door een eigenaardige omstandigheid, die zich voordoet bij de Deutsche wetgeving. Het werkjaar in Duitschland wordt gerekend te eindigen met 31 Juli en niet met 31 Augustus, zooals overal elders. Tot 31 Juli is er geen bijzondere prikkel voor de Deutsche industrie om naar Nederland de suikers te exporteeren, maar, tenzij de quaestie der contingentering over de maand Augustus 1903, door den Duitschen Bondsraad bevestigend worde geregeld, kan er een groote prikkel ontstaan voor de industrie daar te lande om nog vóór het in werking treden der conventie, naar ons land te exporteeren.

Ik heb dit punt gisteren niet besproken, vooreerst omdat de

interpellatie van den geachten afgevaardigde daartoe geen bijzondere aanleiding gaf, maar ten tweede, omdat het verband houdt met de buiten deze discussie te laten suikerconventie; immers, zoo de Deutsche Regeering de contingentering der maand Augustus 1903 derwijze regelde dat er benadeeling van onze suikerindustrie uit kon voortvloeien, zou dat met de bedoeling zijn om de Deutsche suikerfabrikanten in de gelegenheid te stellen nog vóór het in werking treden der conventie een daarna niet meer verkrijgbaar voordeel te behalen.

Met voldoening constateer ik, dat het door de Regeering ingenomen principieele standpunt inderdaad hetzelfde is als het door den geachten afgevaardigde, den heer Godin de Beaufort, verdedigde. Gaat het om het verschaffen van geldelijk voordeel aan bepaalde fabrikanten, dan is de Regeering daartoe niet te vinden, maar betreft het te waken voor de mogelijkheid van voortbestaan der industrie zelf, dan krijgt de zaak een geheel andere beteekenis, want het algemeen belang is daarbij zeer zeker innig betrokken.

Er is nog een punt, dat gisteren door mij niet is besproken en waaromtrent toch door den heer Sassen inlichtingen waren gevraagd, namelijk de quaestie der saccharine. Nu is het mij niet bekend, dat die saccharine zulk een ernstige concurrentie aandoet aan de beetwortelsuiker als de geachte afgevaardigde beweert. Het onderwerp was door mij wel onderzocht: ik heb kennis genomen van de rapporten, die in het jaar 1900 door de deskundigen hier te lande dienaangaande zijn uitgebracht, maar zij komen hierop neer, dat de invoer van saccharine betrekkelijk klein is en dat een groot gedeelte er van nog ter sluiks naar België wordt gebracht, waar vroeger een ontzettend hoog invoerrecht bestond, en thans de invoer zelfs verboden is. Uit de rapporten volgt, dat de zaak, met het oog op de concurrentie aan de beetwortelsuiker aangedaan, niet het belang zou hebben dat de geachte afgevaardigde er aan toekent.

De rapporteurs hebben ook nagegaan in hoever hier gebruik werd gemaakt van saccharine in voedingsmiddelen. Zij wordt, zooals bekend is, in een zekere hoeveelheid gebruikt voor geneeskundige doeleinden, maar dat zal niet hetgeen zijn wat de geachte afgevaardigde wilde tegenaan. Hij beweert dat men op groote schaal zich er van bedient voor industriele doeleinden.

Om na te gaan of er aanleiding bestaat daartegen maatregelen te nemen, zal alsnog een onderzoek noodig wezen. Bij het onderzoek in 1900 ingesteld, is gebleken dat in de industrie zeer weinig gebruik werd gemaakt van saccharine. Er zijn alleen sporen van saccharine ontdekt in spuitwater en in voor export bestemde bieren. Als reden waarom bij die bieren gebruik wordt gemaakt van saccharine, werd opgegeven, dat saccharine een bederfwerende kracht heeft. Maar overigens is alleen nog in het artikel keukenbeschuit een spoor van saccharine aangetroffen. Dit neemt niet weg dat op het oogenblik de quaestie anders kan staan en ik zeer gaarne den geachten afgevaardigde toezeg dat op dit punt nogmaals een onderzoek zal worden ingesteld.

Nog een enkel woord.

Aan den eenen kant is gezegd, dat mij wel lof zou te wachten staan van de zijde der liberale partij, wegens mijn op de interpellatie gegeven antwoord, en van den anderen kant is mij inderdaad zoodanige lof gebracht. Het zij mij vergund te zeggen, dat die lof door mij niet is gezocht en dat het mij zelfs aangenaam zou geweest zijn wanneer hij mij ware ont houden nu hij aanleiding heeft gegeven tot het verwijt dat hij mij wordt geboden met partijbedoelingen. Partijlof, hij kome van den eenen of den anderen kant, is allermint wat ik najaag; ik hoop dit mijn leven lang niet te doen. Slechts één lof wensch ik te verdienen, nl. ernstig mijn plicht te hebben betracht, zonder aanzien van personen en zonder aanzien van partijen.

Wanneer mij op het eind van mijn loopbaan die lof zou kunnen gebracht worden, zou ik daar zeer gevoelig voor zijn, maar anderen lof begeer ik niet.

Ten slotte: al mag ik niet onderstellen dat het door mij gesprokene het gevoel van teleurstelling dat bestond bij enkele leden dezer Vergadering, geheel zal hebben weggenomen, vertrouw ik nochtans te zijn geslaagd met aan te toonen, dat er geen grond bestond voor de verontwaardiging waaraan ze hier uiting hebben gegeven.

Ik meen, Mijnheer de Voorzitter, hiermede te kunnen volstaan.

Interpellatie van-Velzen in zake de invrijheidstelling der Nederlandsche krijgsgevangenen in den Zuid-Afrikaanschen oorlog.

De heer **Sassen**: Mijnheer de Voorzitter! Zeer tot mijn leedwezen moet ik verklaren heden geen nieuw licht opgedaan te hebben. De Minister heeft ons gewezen op de wettelijke maatregelen, die Duitschland zou kunnen nemen, waardoor onze positie nog ellendiger zou worden. Ik vraag echter niet wat Duitschland *kan* doen, maar wat het *doet*. En wat doet Duitschland op dit oogenblik? Het verzekert aan de Duitsche fabrikanten, die vóór 1 September 1903 in Nederland invoeren, een export-premie van 2 of 3 mark. Daar zien wij het gevaar.

Wanneer de Minister tot ons gezegd had: ik sta aan de grens, ik zal waken, toezien! Wanneer het gevaar dreigt dat de Duitsche fabrikanten beginnen te leveren om de export-premie te verwerven, zal ik hun toeroepen: „halt, niet verder”, dan ware ik tevreden geweest; maar juist dit ontbreekt aan de redeneering van den Minister.

Het zou mij daarom zeer aangenaam zijn, indien de Minister nog kon antwoorden op deze vraag: is de Minister bereid om, wanneer de feiten aantoonen dat wij overstromd gaan worden door vreemde suikers, zich te wapenen met de noodige maatregelen om die ramp aan Nederland te besparen? Als de Minister zich daartoe bereid wil verklaren, zal het mij en mijn vrienden de onaangenaamheid besparen, van een motie in te dienen van de voorbedoelde strekking.

De heer **Harte van Tecklenburg**, *Minister van Financiën*: De geachte afgevaardigde uit Noordbrabant, de heer Sassen, wenscht pertinent antwoord op de door hem gestelde vraag, „of de Regeering bereid is, wanneer wij overstromd zouden worden met buitenlandse suikers, zich te wapenen, ten einde die ramp aan Nederland te besparen”.

Mijnheer de Voorzitter! Wanneer de Regeering de overtuiging krijgt, dat door het invoeren van buitenlandse suikers inderdaad de toekomst van de Nederlandsche suiker-industrie wordt bedreigd, zal zij niet nalaten daartegen maatregelen te nemen.

De heer **Sassen**: Mijnheer de Voorzitter! Mag ik nog zeggen dat ik thans den Minister danken kan voor het door hem gegeven antwoord.

De beraadslaging wordt gesloten.

De **Voorzitter**: Ik heb de eer der Regeering namens de Kamer dank te brengen voor de door haar gegeven inlichtingen.

II. INTERPELLATIE VAN DEN HEER VAN VELZEN, IN ZAKE DE INVRIJHEIDSTELLING DER NEDERLANDSCHE KRIJGSGEVANGENEN UIT DEN ZUID-AFRIKAANSCHEN OORLOG.

De heer **van Velzen**: Mijnheer de Voorzitter! Ik betuig aan de Kamer dank voor de mij verleende vergunning om aan de Regeering een vraag te mogen richten in zake de invrijheidstelling der Nederlandsche krijgsgevangenen uit den Zuid-Afrikaanschen oorlog. Tevens breng ik dank aan de Regeering voor de door haar betoonde bereidwilligheid om aanstonds een antwoord op de in te stellen interpellatie te geven.

Ter toelichting van de door mij te stellen vraag, zooals ik die in de zitting van Maandagavond heb medegedeeld, veroorloof ik mij een korte inleiding.

De oorlog in Zuid-Afrika is nu reeds meer dan een maand geleden geëindigd, zonder dat — zoover bekend is — de Nederlanders welke zich aldaar in krijgsgevangenschap bevinden, weder in vrijheid zijn gesteld.

Volgens een bericht van den 27sten der vorige maand, voorkomende in de *Nieuwe Rotterdamse Courant* van Zaterdag 11, zijn na het eindigen van den oorlog in Zuid-Afrika door de Nederlandsche Regeering reeds in de eerste dagen van Juni aan Hr. Ms. gezant te Londen instructiën verstrekt, met het doel om zooveel mogelijk de invrijheidstelling van de Nederlandsche krijgsgevangenen in Zuid-Afrika te bevorderen, maar heeft de Engelsche Regeering tot dusver nog geen beslissing te dien aanzien genomen.

Indien de steller dezer mededeeling juist is ingelicht — waaraan ik geen reden heb te twifelen — dan breng ik de Regeering gaarne dank voor de door haar betoonde vigilantie. Maar

dan is daarmede ook geconstateerd, dat de gedane stap tot dusver geen gunstig effect heeft gesorteerd.

Ik breng te dezer gelegenheid in herinnering het debat dat, tijdens de behandeling der Staatsbegroting, omtrent de gevangenhouding van het mannelijk personeel der tweede Nederlandsche ambulance op Ceylon zoowel hier als in de andere Kamer is gevoerd.

In de zitting van 30 Januari 11. heeft Zijn Excellentie de Minister van Buitenlandsche Zaken, toen de zaak van de tweede Nederlandsche ambulance door den geachten afgevaardigde uit Noordholland, den heer Rahusen, ter sprake werd gebracht, verklaard, dat het inderdaad een enkelen keer gebeurd is dat personen die op andere gronden krijgsgevangen waren, op verzoek van hun Regeeringen in vrijheid zijn gesteld; maar meestal is op dergelijke verzoeken geantwoord: „dat de krijgsgevangenschap duurt totdat de oorlog geëindigd zal zijn en dat er geen reden is om van dien regel af te wijken”.

In de Tweede Kamer, zitting van 7 December 11., heeft de Minister in antwoord op de redevoeringen, gehouden door de heeren de Visser en Seret, onder meer, er op gewezen dat de gewone regel is „dat die in een oorlog krijgsgevangen wordt gemaakt, krijgsgevangen blijft totdat de oorlog uit is, hoewel de Regeering of de commandeerende officieren altijd het recht — niet de verplichting — hebben om krijgsgevangenen op hun eerewoord vrij te laten”.

Ik leg nadruk op de verklaring, dat volgens den gewonen regel de krijgsgevangenschap duurt totdat de oorlog uit is.

Er is thans, op dit oogenblik, niet alleen meer sprake van de krijgsgevangenen, behoorende tot de tweede Nederlandsche ambulance, maar van alle Nederlanders die aan den strijd hebben deelgenomen en in den Zuid-Afrikaanschen oorlog gevangen zijn genomen. Op al deze personen, om welke reden zij dan ook in krijgsgevangenschap zijn geraakt, is, naar ik veronderstel, de regel van toepassing, dat de krijgsgevangenschap duurt totdat de oorlog geëindigd is.

Op het doorgaans harde lot hetwelk hen treft die zich in krijgsgevangenschap bevinden, behoef ik zeker te dezer plaatse niet te wijzen. Ik acht het dan ook overbodig met vele woorden de wenschelijkheid te betoogen dat aan deze personen, zoowel ter wille van hen zelf als in het belang hunner familiën, zoodra mogelijk de vrijheid worde teruggeschonken. Nu het motief hunner gevangenhouding door het staken van den strijd en den gesloten vrede is vervallen, bestaat er zeker gereede aanleiding om bij de Engelsche Regeering op hun spoedige invrijheidstelling aan te dringen of te blijven aandringen. Daarom veroorloof ik mij tot de Regeering de vraag te richten, welke stappen door haar bij de Engelsche Regeering zijn gedaan of verder door haar zullen worden genomen, om, nu de vijandelijkheden in Zuid-Afrika zijn gestaakt, de spoedige invrijheidstelling der Nederlandsche krijgsgevangenen uit den Zuid-Afrikaanschen oorlog te bevorderen.

De **Voorzitter**: Is de Regeering bereid de gedane vragen terstond te beantwoorden?

De heer **Melvil van Lynden**, *Minister van Buitenlandsche Zaken*: Ja, Mijnheer de Voorzitter.

De **Voorzitter**: Dan is het woord aan den heer Minister van Buitenlandsche Zaken.

De heer **Melvil van Lynden**, *Minister van Buitenlandsche Zaken*: Mijnheer de Voorzitter! Over de theoretische quaestie door den geachten interpellant geopperd, of het tijd is dat de krijgsgevangenen, die door de Engelschen in Zuid-Afrika zijn gemaakt, worden vrijgelaten nu de oorlog heeft opgehouden, zal tusschen hem en mij geen verschil van meening zijn. Met den geachten interpellant houd ik het er voor, dat daar waar de oorlog uit is, de krijgsgevangenschap ook uit moet zijn, want dan is de reden vervallen, waarom personen in krijgsgevangenschap gehouden worden, nl. om hen daadwerkelijk te beletten deel aan den oorlog te nemen. Maar wanneer men het in theorie daarover eens is, moet bij de uitvoering te rade worden gegaan met de eischen van de practijk. Ik wil wijzen op hetgeen geschied is na afloop van den Fransch-Duitschen oorlog. Toen